

Delfini ob slovenski obali

// Tilen Genov

1: Velika pliskavka
(*Tursiops truncatus*)
foto: Tilen Genov

Poleg "celinskih" vrst ptic, ki jih večina Slovencev verjetno najbolj pozna, imamo v našem morju tudi kar nekaj zanimivih vrst morskih ptic. Poleg že znanega sredozemskega vranjeka (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) tu srečamo tudi viharneke, ponirke in slapnike, nedavno pa so bili tu opaženi tudi nekoliko redkejši strmoglavci (*Morus bassanus*). Toda ta prispevek ne govori o morskih pticah, temveč o živalih, ki si z njimi delijo morško okolje – delfinih. Morske ptice imajo z delfini precej skupnega. Obe skupini zajemata plenilce na vrhu prehranjevalnih spletov, dihata zrak s pljuči, imata razmeroma nizek razmnoževalni potencial, se hranita na istih območjih in včasih celo z istim plenom. Vse to pa pomeni, da imata skupnega še nekaj: grožnje s strani človeka. Zato je morda primerno, da v reviji *Svet ptic* napišemo tudi kaj o delfinih.

Riba ali ...?

Čeprav njihov videz morda nekatere spominja na ribe, so delfini sesalci. To pomeni, da so bolj sorodni ljudem kot ribam. Imajo stalno telesno temperaturo, dihajo zrak s pljuči in kotijo žive mladiče, ki sesajo materino mleko. Kljub temu, da izvirajo iz kopenskih sesalcev, pa so vodnemu okolju odlično prilagojeni. Njihovo telo je hidrodinamične oblike, nimajo dlake, pred mrazom jih varuje debela plast podkožnega maščevja, prednje okončine so preobražene v prsne plavuti, zadnje so popolnoma zakrnele, plavanje pa omogoča repna plavut.

Delfini so plenilci na samem vrhu morskega prehranjevalnega spleta, zato imajo v morju pomembno vlogo. Prav tako kot morski psi, želve in morske ptice pomagajo uravnati ravnovesje morskih ekosistemov, zdra-

va populacija delfinov pa navadno pomeni tudi zdravo morško okolje.

Delfini ob slovenski obali

Delfini niso nekaj eksotičnega, temveč jih imamo skoraj pred našim pragom – so namreč stalni del slovenske biotske pestrosti. V slovenskih vodah in drugod v severnem Jadranu stalno živi le ena vrsta delfinov – velika pliskavka (*Tursiops truncatus*). Delfini se pri nas zadržujejo vse leto in te vode uporabljajo za opravljanje vseh življenjskih potreb: prehranjevanje, počitek, druženje, razmnoževanje in skrb za mladiče. Na tem območju jih bolj ali manj stalno živi okoli 70-100. Znotraj populacije poznamo več t.i. socialnih skupin, v katerih so precej močne vezi in dolgoletna prijateljstva. Raziskave genetske strukture so pokazale, da se ti delfini genetsko razlikujejo od vseh drugih v Jadranskem morju. Toda kako vse to vemo?

Preučevanje delfinov v Sloveniji

V slovenskem morju raziskovanje delfinov poteka od leta 2002, ko je Morigenos – slovensko društvo za morske sesalce zasnovalo dolgoročni projekt preučevanja in varstva delfinov na območju Tržaškega zaliva. Znanstveno raziskovanje namreč omogoča boljše poznavanje delfinov, njihove številčnosti, vedenja ter groženj, s katerimi se srečujejo, ti podatki pa so pomembni za učinkovito varstvo delfinov in njihovega okolja.

Raziskovanje poteka s plovila, kopenskih opazovalnih točk, s pomočjo akustičnega monitoringa (spremljanje oglašanja delfinov) ter s pomočjo genetskih metod. Glavna metoda, s katero ugotovljamo številčnost delfinov in druge vidike nji-

2

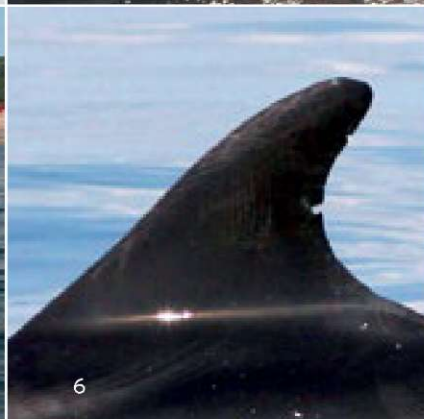
4

5

3

6

7

hove biologije, je fotoidentifikacija. Posamezne delfine lahko namreč prepoznamo po naravnih oznakah na hrbtnih plavutih, ki so vedno vidne, ko delfini pridejo na površje po zrak. Te oznake so različne zareze, praske, brazgotine in barvni vzorci, fotografije plavuti pa omogočajo natančno preučitev teh oznak. Vsak delfin dobi ime, ki ponazarja njegovo edinstveno identiteto. Ta metoda je neinvazivna, saj se delfinov ni treba dotikati, poda pa nam lahko ogromno koristnih informacij, ki so izredno pomembne za razumevanje in varstvo teh živali.

Delfini kot naravni kazalci stanja okolja

O delfinih pogosto slišimo, da so t.i. "bioindikatorji" ali naravni kazalci stanja okolja. To sicer v veliki meri drži, vendar je treba paziti, da zadev ne posplošujemo. Preučevanje in spremljanje populacije nam prav gotovo omogoča boljše razumevanje celotnega morskega okolja ter spremljanje sprememb v njem. Redno pojavljanje delfinov v našem morju je seveda dober znak, saj pomeni, da je ta ekosistem sposoben vzdrževati populacijo velikih plenilcev, kot so delfini. Po drugi strani pa preučevanje delfinov omogoča tudi vpogled v nekatere negativne vidike našega okolja. Na primer, analize vsebnosti onesnaževal v tkivih delfinov kažejo, da so njihove ravni precej visoke. Ker so delfini na vrhu morskega prehranjevalnega spleta, se strupene snovi kopičijo v njihovih tkivih in lahko negativno vplivajo na zdravje populacije ter zmožnost razmnoževanja. Zaradi svoje dolge življenjske dobe in izredne mobilnosti so delfini dobri kazalci dolgoročne in regionalne izpostavljenosti morskih ekosistemov tovrstnim spojinam. S spremljanjem koncentracij teh snovi v delfinih lahko torej spremljamo obstoj onesnaževal v celotnem morskem ekosistemu.

Vsak je edinstven

Poleg tega, da imajo različne hrbtnne plavuti, imajo delfini iz slovenskega morja tudi različne značaje. Samica Daphne, na primer, je ena izmed najbolj akrobatskih delfinov v slovenskem morju, medtem ko je Deion izredno "resen" delfin, ki skoraj nikoli ne skače iz vode. Timi in Danny sta oba energična samca, ki pogosto plavata ob samicah in se rada izkažeta z elegantnimi skoki, Alenka pa se najraje drži v manjših skupinah in jo skoraj vsakič vidimo z novo družbo. Skratka, življenje "slovenskih" delfinov skriva še mnogo zanimivosti, ki pa jih le počasi odkrivamo. Upajmo, da bomo to njihovo edinstvenost znali ohraniti, tako na nivoju populacije kot na nivoju posameznih osebkov. •

2 in 3: Zbiranje podatkov o potopih in vedenju delfinov pred Portorožem
foto: Tilen Genov

4 - 7: Posamezne delfine lahko prepoznamo po naravnih oznakah na hrbtnih plavutih.
foto: Tilen Genov in Ana Hace

→ Fotografije fundacije Saxifraga

Zbirka fundacije Saxifraga šteje več kot 150.000 naravoslovnih fotografij, ki jih za objavo v naravovarstveni publikaciji v primeru, da finančna sredstva niso na voljo, dobite brezplačno.

S svojimi fotografijami pa se lahko pridružite skoraj 100 evropskim naravoslovnim fotografom, ki so z namenom, da bi pripomogli k varstvu narave, že prispevali fotografije v zbirko Saxifraga.

Saxifraga je pripravila spletno stran www.saxifraga.nl, kjer lahko za namene predavanj brezplačno dobite slike ptic, rastlin, dvoživk, plazilcev, rib, žuželk, pokrajin ipd.